

Nr 688.

Naturskyddslag;

given Stockholms slott den 21 november 1952.

Vi GUSTAF ADOLF, med Guds nåde, Sveriges, Götas och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med riksdagen¹, funnit gott förordna som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Naturen utgör en nationell tillgång, som skall skyddas och vårdas.

Envar bör i sitt umgänge med naturen visa varsamhet, så att onödig skada ej uppkommer.

Nationalparker.

2 §.

I syfte att bevara större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligen oförändrat skick kan kronan tillhörig mark avsättas till nationalpark.

3 §.

Angående nationalparkers vård och förvaltning förordnar Konungen.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger för varje särskild nationalpark meddela de föreskrifter beträffande rätten att färdas över nationalparken eller eljest vistas där ävensom angående ordningen i övrigt inom området, som finnas erforderliga för att trygga ändamålet med nationalparken.

4 §.

Enligt 3 § meddelade föreskrifter skola ej lända till inskränkning i redan uppkommen enskild rätt.

Ej heller skola sådana föreskrifter föranleda inskränkning i lapparna edgivna rättigheter till bete, skogsfång, fiske eller jakt efter andra djur än jörn, lo, älg och örnen eller innebära hinder för lapparna att eljest uppehålla sig inom nationalparken eller att där medföra hundar för bevakning av renhjordar.

Naturminnen.

5 §.

Område eller till fastighet hörande naturföremål, som på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet, egenart eller eljest kligen beskaffenhet finnes böra särskilt skyddas, må fridlysas såsom turminne.

6 §.

Beslut om fridlysning meddelas av länsstyrelsen. I beslutet skall grunden till fridlysningen angivas.

I samband med beslutet har länsstyrelsen att meddela de särskilda föreskrifter, som beträffande naturminnets vård och förvaltning eller i övrigt finnas erforderliga för att trygga ändamålet med fridlysningen.

Konungen må förordna, att vården och förvaltningen av naturminne helt eller delvis skall omhänderhavas av myndighet.

7 §.

Medför fridlysning sådan inskränkning i rätten att bebygga mark, att ägaren kan nyttja marken allenast på sätt som står i uppenbart missförhållande till dess tidigare värde, eller tillskyndas honom eljest avsevärt men, är han berättigad till ersättning av kronan för den skada han härigenom lider. Detsamma gäller om innehavare av sådan nyttjanderätt eller annan särskild rätt till marken som upplåtits innan beslutet om fridlysningen meddelades. Ersättning må, om särskilda skäl äro därtill, bestämmas att utgå med visst årligt belopp med rätt för sakägaren eller kronan att erhålla omprövning vid ändrade förhållanden.

Föranleder fridlysningen synnerligt men vid fastighetens nyttjande, må ägaren fordra att fastigheten löses.

8 §.

Då fråga väckts om fridlysning må länsstyrelsen för viss tid, högst tre år, meddela förbud mot att beträffande det berörda området eller föremålet utan länsstyrelsens tillstånd vidtaga åtgärd som strider mot fridlysningens syfte. Om särskilda skäl äro därtill, må förbudets giltighetstid av länsstyrelsen förlängas med högst tre år.

Skulle vägran av tillstånd enligt första stycket medföra sådan inskränkning i möjligheten att nyttja med förbudet avsedd mark på sätt som tidigare skett, att avsevärt men tillskyndas ägaren eller annan rättsinnehavare med avseende å marken, är han berättigad till ersättning av kronan för den skada han härigenom lider. Ersättning skall bestämmas att utgå med visst årligt belopp.

Ersättning enligt denna paragraf må, om skäl äro därtill, avräknas å gottgörelse som sedermera kan komma att utgå jämlikt 7 §.

9 §.

Undantag från fridlysning må av länsstyrelsen medgivas för vetenskaplig forskning eller därmed jämförligt ändamål.

Fridlysning skall av länsstyrelsen upphävas eller i erforderlig mån jämkas,

1. om det på grund av att naturminnet förstörts eller avsevärt förändrats till sin beskaffenhet eller av annan särskild anledning framstår såsom meningslöst eller obehövt att bibehålla fridlysningen eller vissa därvid meddelade bestämmelser; samt

2. om det begäres av någon som genom expropriation förvärvat rätt till sådant nyttjande av naturminnet som icke är förenligt med fridlysningens syfte.

Fridlysning må av länsstyrelsen upphävas eller jämkas,

1. om fridlysningen finnes hindra eller avsevärt försvåra företag av större allmän eller enskild nytta; samt

2. om fridlysningen på grund av omständigheter som ej tagits i beräkning när fridlysningsbeslutet meddelades medför avsevärt större intrång än då förutsatts.

10 §.

Erfordras förberedande undersökning på marken innan fridlysning beslutas eller beslutad fridlysning upphäves eller jämkas, må sådan verkställas genom länsstyrelsens försorg. Därvid skall tillses, att skada å egendom såvitt möjligt undvikas.

11 §.

Beröres naturminne av arbetsföretag och erfordras med anledning därav särskild undersökning av naturminnet eller särskild åtgärd för att bevara det, skall kostnaden därför åvila företaget, såvitt det ej på grund av särskilda förhållanden finnes obilligt.

Undersökning eller åtgärd som avses i första stycket skall vidtagas så skyndsamt som möjligt.

Naturparker.

12 §.

Område, som på grund av sin egen eller omgivningens beskaffenhet är av väsentlig betydelse för befolkningens umgänge med naturen, må fridlysas såsom naturpark.

13 §.

Beslut om fridlysning meddelas av länsstyrelsen. I beslutet skall grunden till fridlysningen angivas.

I samband med beslutet har länsstyrelsen att meddela de särskilda föreskrifter, som finnas erforderliga till tryggnad av områdets användning för därmed avsett ändamål samt beträffande allmänhetens rätt att färdas över området eller eljest vistas där ävensom angående allmän ordning i övrigt inom området.

14 §.

Fridlysning må ej ske utan ägarens samtycke, med mindre området blivit i fastställd plan enligt byggnadslagen avsatt för det med fridlysningen avsedda ändamålet.

15 §.

Vad i 7—11 §§ stadgats om naturminne skall i tillämpliga delar gälla även beträffande naturpark.

Särskilda bestämmelser till skydd för växt- och djurarter.

16 §.

Finnes växtart med hänsyn till fara för utrotning böra skyddas på annat sätt än genom att ett eller flera områden fridlysas såsom naturminne, äger Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer meddela förbud att om landet eller del därav borttaga eller skada växt av den arten där den äxer vilt.

17 §.

Föreligger beträffande djurart sådant förhållande som sägs i 16 §, äger Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer meddela förbud att inom landet eller del därav döda, skada eller fånga vilt levande djur av den arten, då det ej sker till försvar mot angrepp å person eller egendom, så att borttaga eller skada sådant djurs ägg, rom eller bo.

Om fridlysning av djur vars dödande eller fångande är att hänföra till jakt eller fiske gäller vad därom särskilt stadgas.

18 §.

Förbud enligt 16 eller 17 § skall ej utgöra hinder mot avverkning av skog eller eljest mot marks ändamålsenliga nyttjande.

Särskilda bestämmelser till skydd för landskapsbilden.

19 §.

Kan arbetsföretag, som avser annat än bebyggelse, komma att väsentligt ändra landskapsbilden, bör innan företaget utföres samråd ske med länsarkitekten eller den han anvisar.

20 §.

I fall som avses i 19 § äger länsstyrelsen vid vite förelägga företagaren att vidtaga de åtgärder som, utan att vara oskäligt betungande, må anses erforderliga för att begränsa eller motverka skada på landskapsbilden.

Vad nu sagts skall dock ej gälla, därest frågan om företagets tillåtlighet med hänsyn till dess inverkan på naturen enligt lag skall prövas i särskild ordning.

21 §.

Finnes anledning antaga, att täkt av sten, grus, sand, jord eller därmed jämförliga nyttigheter inom visst område skulle komma att väsentligt ändra landskapsbilden, äger länsstyrelsen förordna, att sådant arbetsföretag icke må utföras inom området utan länsstyrelsens tillstånd. Ej må förordnandet inkräkta på rätt, som meddelas genom inmutning enligt gruvlagen eller genom beslut av Konungen.

I samband med tillstånd må länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter att företagets menliga inverkan på landskapsbilden såvitt möjligt begränsas eller motverkas.

Vägras tillstånd eller meddelas föreskrifter enligt andra stycket och tillskyndas därigenom markens ägare eller annan rättsinnehavare med avseende å fastigheten avsevärt men, är han berättigad till ersättning av kronan för den skada han lider. Ersättning må bestämmas att utgå med visst årligt belopp, med rätt för sakägaren eller kronan att erhålla omprövning vid ändrade förhållanden.

22 §.

Vill någon utomhus varaktigt anbringa tavla, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning för reklam, propaganda eller liknande ändamål, bör han, om anordningen på grund av sin storlek eller av annan orsak kan komma att störa landskapsbilden, samråda med länsarkitekten innan anordningen anbringas.

23 §.

Finnes anordning som avses i 22 § vara uppenbart vanprydande i landskapsbilden, må länsstyrelsen vid vite förelägga anordningens ägare eller, om denne ej är känd, ägaren av den mark, där anordningen är uppsatt, att avlägsna anordningen eller vidtaga de särskilda åtgärder därmed som länsstyrelsen finner erforderliga.

Har någon enligt första stycket ålagts att avlägsna där omförmäld anordning må, om särskilda skäl föranleda därtill, ersättning för förlust lämnas honom av allmänna medel med belopp högst motsvarande kostnaderna för anordningens anskaffande, anbringande och borttagande.

24 §.

Vad i 22 och 23 §§ stadgats skall ej gälla i fråga om anordning, vars tillåtelse skall prövas i särskild ordning.

25 §.

För område som genom märklig naturbeskaffenhet eller naturskönhet är av särskilt intresse må länsstyrelsen, i den mån så finnes lämpligt för att da landskapsbilden, förbjuda att anordning som avses i 22 § anbringas utomhus annorledes än å byggnad till upplysning om på stället bedriven affärsrörelse eller annan verksamhet.

Förbud som nu sagts skall anses innefatta jämväl förbud mot åtgärder för att vidmakthålla dylik anordning, vilken tillkommit innan förbudet trädde i kraft.

Särskilda bestämmelser till skydd mot nedskräpning.

26 §.

Envar skall tillse att han ej skräpar ned i naturen med glas, papper, avfall eller annat, så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan.

27 §.

Har på viss plats i naturen skräpats ned eller eljest osnyggats och har där- för närboende eller andra uppkommit obehag av betydelse eller uppen- bar fara för skada till person eller egendom, äger länsstyrelsen, i den mån det kan ske utan oskäligt betungande, vid vite ålägga den som vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpningen eller osnyggandet att iordningställa platsen samt vidtaga erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden.

Vad nu sagts skall dock ej gälla, där enligt särskilda föreskrifter frågan om platsens iordningställande skall prövas i annan ordning.

Behandlingen av ersättningsfrågor.

28 §.

Har fråga väckts om åtgärd enligt denna lag, äger länsstyrelsen förelägga en som vill göra anspråk på ersättning eller fordra inlösen av fastighet att om viss tid, minst två månader, göra anmälan därom hos länsstyrelsen, vid påföljd att han eljest skall hava förlorat sin talan.

Vad i fråga om ersättning eller lösen avtalats eller uppenbarligen förut- satts skola gälla mellan kronan och sakägare skall gälla jämväl mot den som efter det rätten till gottgörelse uppkom förvärvat sakägarens rätt i av- seende å fastigheten.

29 §.

Har ej överenskommelse träffats om ersättning enligt 7, 8 eller 21 § eller inlösen av fastighet och har icke den, som vill göra anspråk på ersätt- ning eller fordra inlösen, jämlikt 28 § första stycket förlorat sin talan, åligger honom att väcka talan mot kronan hos expropriationsdomstolen inom från det laga kraft åkommit det beslut, varå anspråket grundas, vid vil- ket han eljest går rätten därtill förlustig.

Kronan äger, då fråga väckts om fridlysning jämlikt 5 eller 12 §, vid expropriationsdomstolen väcka talan mot sakägare om fastställande av de villkor som vid fridlysning skola gälla beträffande ersättning eller inlösen. Om beslut om fridlysning av det innehåll som förutsatts vid expropria- tionsdomstolen icke till stånd inom ett år från det målet avgjorts genom fastslående dom, skall domen ej längre vara bindande för parterna.

30 §.

Är fastighetsägaren enligt 7, 8 eller 21 § tillkommande ersättning bestämd att utgå på en gång och har fastigheten genom den åtgärd som föranlett rätten till ersättning undergått sådan minskning i värde att den kan antagas ej utgöra full säkerhet för fordran, för vilken fastigheten svarade då rätten till ersättning uppkom, skall ersättningen nedsättas hos länsstyrelsen; och skall om fördelning och utbetalande av beloppet samt verkan därav i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat för det fall att enligt lagen om expropriation nyttjanderätt eller servitutsrätt upplåtes.

Har förlust å fordran som avses i första stycket uppstått till följd av att nedsättning ej skett, skall fordringens innehavare njuta ersättning av kronan för förlusten mot avskrivning å fordringshandlingen. Detsamma gäller, där förlust tillskyndats fordringens innehavare därigenom att ersättning blivit för lågt beräknad och densamma till följd av överenskommelse mella kronan och den ersättningsberättigade eller av annan anledning ej blivi prövad av domstol. I sistnämnda fall skall talan om ersättning väckas vid expropriationsdomstolen.

31 §.

I mål, som enligt denna lag skall upptagas av expropriationsdomstol, skola bestämmelserna om domstol och rättegång i expropriationsmål i tillämplig delar gälla. Är fråga om inlösen av fastighet skola jämväl stadgandena i 8, 10, 48, 49 och 55—60 §§ lagen om expropriation äga motsvarande tillämpning. Kronan skall vidkännas å ömse sidor uppkomna kostnader å målet, såframt ej domstolen med hänsyn till omständigheterna finner skäligt annorlunda förordna.

Ansvarsbestämmelser m. m.

32 §.

Den som bryter mot förbud eller föreskrift som meddelats med stöd av denna lag straffes med dagsböter.

Har någon åsidosatt stadgandet i 26 § och har förseelsen varit ägnad att för annan medföra obehag av någon betydelse eller uppenbar fara för skada till person eller egendom, straffes med böter, högst trehundra kronor.

33 §.

Den som gjort sig skyldig till förseelse varom sägs i 32 § skall vara pliktig att ersätta all kostnad som föranledes därav.

34 §.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot förbud eller föreskrift som meddelats med stöd av 6, 8, 9, 13, 15, 21 eller 25 §, äger länsstyrelsen vid vite för lägga honom att rätta vad olagligen skett. Överexekutor äger ock meddelande handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning må göras av allmän åklagare eller länsarkitekt. Begär utmätningsman att kostnad för förrättning skall förskjutas, må det ske av allmänna medel. I övrigt gälla enahanda bestämmelser som äro stadgade för det i 191 § utsökningslag avsedda fallet.

35 §.

Över länsstyrelsens beslut enligt denna lag må talan föras hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltningsmyndigheters och ämbetsverks beslut. Konungen äger bestämma att myndighet eller organisation som prövas lämplig därtill må föra sådan talan för tillvaratagande av naturskyddets intressen.

36 §.

Innefattar länsstyrelses beslut förbud enligt 8 eller 25 § eller förordnande enligt 21 § första stycket skall förbudet lända till efterrättelse utan hinder av förordningen. Detsamma gäller beträffande myndighets beslut om förbud enligt 16 eller 17 §.

37 §.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

Genom lagen upphävas lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 1) angående naturminnesmärkens fredande och lagen samma dag (nr 56 s. 7) angående nationalparker.

Beträffande nationalpark som tillkommit före nya lagens ikraftträdande skola, till dess Konungen annat förordnar, äldre bestämmelser alltjämt äga tillämpning.

Fridlysning som skett med stöd av lagen angående naturminnesmärkens fredande skall fortfarande gälla. I fråga om sådan fridlysning skola nya lagens bestämmelser tillämpas. Förmenar sakägare sig härigenom lida ingenting i sin rätt och är intrånget icke att anse såsom oväsentligt, äger han till senast den 30 juni 1953 hos länsstyrelsen påkalla omprövning av fridlysningen.

Förbud som länsstyrelse meddelat jämlikt 11 eller 13 § lagen angående naturminnesmärkens fredande skall äga fortsatt giltighet till dess annat förordnas.

Vad i lag eller annan författning stadgas om naturminnesmärke skall efter ikraftträdandet av denna lag i stället hava avseende å naturminne.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera tilläggs hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill kräftat låtit.

Stockholms slott den 21 november 1952.

GUSTAF ADOLF.

(L. S.)

Jordbruksdepartementet.)

SAM. B. NORUP.

